

Evaluatie Tussenevaluatie Dar

Aan : Walter van Doesum (gemeente Heumen), Leen van der Veen (gemeente Wijchen),
Mariëtte van Oers (gemeente Beuningen)

Van : Marten Boels (IPR Normag)

Datum : 6 november 2015

Status : Ter vaststelling. Betreft de actualisatie van de (tussen)evaluatie Dar in 2014.

Inleiding en achtergrond

De gemeenten Beuningen, Druten, Groesbeek, Heumen, Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Wijchen zijn in december 2011 toegetreden als aandeelhouder in Dar NV (verder Dar). Met als doel hun samenwerking – met en via de uitvoeringsorganisatie Dar – verder te intensiveren en daardoor de gemeentelijke ambities op het gebied van afvalscheiding en – verwerking tegen een lagere kostprijs te bewerkstelligen.

Toetredingsvoorwaarden

Bij toetreding hebben de toetredende gemeenten de volgende voorwaarden:

- Behoud van gemeentelijke beleidsautonomie
- Behoud van voldoende zeggenschap
- Aanwezigheid van voldoende transparantie
- Marktconform (instap)tarief
- Voldoende waarborg voor blijvende marktconformiteit
- Transitie van Dar van ‘transportbedrijf’ naar ‘regiebedrijf’

Niet expliciet benoemd als voorwaarden bij toetreding, maar impliciet wel van belang zijn de voorwaarden:

- Tevredenheid over service
- Doeltreffendheid van het (gemeentelijk) afvalbeheer beleid

Evaluatie na 5 jaar

De gemeenten hebben afgesproken na vijf jaar de toetreding tot Dar gezamenlijk te evalueren. Formeel is dit pas in 2016. De gemeenten hebben gekozen om toch al in 2015 te evalueren om verschillende redenen:

- Na vijf jaar loopt de eerste termijn van de inbestedingsovereenkomst af (juridisch document op basis waarvan de dienstverlening plaatsvindt). Als gemeenten willen uittreden, hebben zij tijd nodig om de inzameling opnieuw te organiseren. Een jaar is daarvoor een haalbare termijn.
- Per 31 december 2016 loopt de bij toetreding bedongen ‘exitregeling’ af. De exitregeling betekent als Dar aantoonbaar niet functioneert, gemeenten de

mogelijkheid hebben de aandelen te verkopen of aan de resterende aandeelhouders of aan Dar zelf.

Gelet op de uitkomsten van de tussenevaluatie, welke eind vorig jaar afgerond is, is een actualisatie uitgevoerd op de uitkomsten van de tussenevaluatie (in plaats van het uitvoeren van een nieuw onderzoek, met vrijwel dezelfde resultaten). In deze actualisatie staan de meest recente inzichten en cijfers over de toetsingscriteria en de stand van zaken over de opvolging van de aanbevelingen uit de tussenevaluatie.

De rapportage *Tussenevaluatie aansluiting gemeenten bij regionaal inzamelbedrijf Dar N.V.* van 21 november 2014 en de voorliggende actualisatie vormen tezamen de evaluatie.

Tussenevaluatie en actualisering

In 2014 hebben de gemeenten een tussenevaluatie laten uitvoeren naar de tevredenheid over de toetreding tot Dar. Bij de tussenevaluatie zijn de volgende voorwaarden getoetst:

1. Behoud van gemeentelijke beleidsautonomie
2. Behoud van voldoende zeggenschap
3. Aanwezigheid van voldoende transparantie
4. Marktconform (instap)tarief
5. Voldoende waarborg voor blijvende marktconformiteit
6. Transitie van Dar van 'transportbedrijf' naar 'regiebedrijf'
7. Doeltreffendheid van het (gemeentelijk) afvalbeheer beleid
8. Tevredenheid over service

De uitkomsten waren positief. De bestuurders van de deelnemende gemeenten zijn tevreden over de samenwerking met en binnen Dar. Er zijn in het evaluatieonderzoek geen ernstige zorgpunten gesignaleerd. De door IPR Normag gesproken bestuurders en ambtelijke betrokkenen hebben waardering voor de gedrevenheid en daadkracht van Dar ten aanzien van afvalbeheerbeleid. Ook de samenwerking in het opdrachtgeversplatform tussen de gemeenten onderling en tussen de gemeenten en Dar worden positief gewaardeerd. Aanvullend daarop worden verschillende mogelijkheden voor verdere verbetering benoemd.

Om besluitvorming in de gemeenten mogelijk te maken over het gebruik maken van de exitregeling (oftewel over definitieve toetreding), is behoefte aan een actualisatie van de uitkomsten van de tussenevaluatie.

Werkwijze actualisatie

Voor de actualisatie worden de uitkomsten van de tussenevaluatie op de genoemde acht voorwaarden opnieuw tegen het licht gehouden: is het huidige beeld gelijk met de tussenevaluatie, welke stappen hebben de gemeenten gezet bij aandachtspunten en zijn er misschien aanvullende vragen over de toetreding? Per voorwaarde wordt aangegeven of er wijzigingen zijn ten aanzien van de tussenevaluatie in 2014.

Voorwaarden voor toetreding

1. Behoud van gemeentelijke beleidsautonomie

Gemeenten hebben volledige beleidsautonomie ten aanzien van het eigen (gemeentelijk) afvalbeheerbeleid en maken zelfstandig keuzes ten aanzien van de inzameldienstverlening en serviceniveau. De gemeenten zijn door de samenwerking binnen Dar niet verplicht tot het aanpassen van het afvalbeheerbeleid.

Er zijn twee ontwikkelingen ingezet naar aanleiding van de tussenevaluatie die van invloed zijn op de gemeentelijke beleidsautonomie. De eerste ontwikkeling is de verankering van het opdrachtgeversplatform in de DVO.

De tweede ontwikkeling is het voornemen om in 2016 een regionaal afvalbeheerplan op te stellen, binnen de kaders van het opdracht gestuurd samenwerken. Het opdrachtgestuurd samenwerkingsmodel is gebaseerd op partnerschap en onderlinge afhankelijkheid, waarbij de gemeentelijke organisatie voldoende grip houdt als opdrachtgever en eigenaar. De gemeentelijke organisatie stelt (beleids-) doelen en regisseert, terwijl de verzelfstandigde organisatie als opdrachtnemer de doelen vertaalt naar uitvoering. De te volgen koers wordt bepaald op basis van een wisselwerking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer.

Deze ontwikkelingen doen echter niets af aan de gemeentelijke beleidsautonomie: het opdrachtgeversplatform is weliswaar verankerd in de DVO, maar heeft geen formele status. Besluitvorming vindt plaats op basis van consensus, gemeenten met een afwijkende mening hebben de vrijheid af te wijken (dit is in de praktijk nog niet voorgekomen). Dit geldt ook voor de ontwikkeling van regionaal afvalbeheerbeleid.

Tot slot leunen verschillende gemeenten sterk op de kennis van Dar en maakt gebruik van de advisering door Dar bij het formuleren van nieuw beleid. De gemeentelijke beleids capaciteit op afvalbeheer (beleid) en de invulling van de opdrachtgeversrol is bij sommige gemeenten minimaal. Op lange termijn blijft daarmee onverminderd een kans bestaan van het zogenaamde principal-agent dilemma. Een ontwikkeling die overigens zowel bestuurders als Dar onwenselijk vinden. De gemeenten hebben zich voorgenomen om het model van 'opdrachtgestuurd samenwerken' in 2016 te verkennen. In dit model werken opdrachtgever en opdrachtnemer samen aan het realiseren van de door de gemeente (raad) vastgestelde beleidsdoelstellingen.

2. Behoud van voldoende zeggenschap

De invloed en zeggenschap van zowel het collectief van Dar-gemeenten als individuele Dar-gemeenten is stevig in het besturingsmodel verankerd. De belangrijkste besluiten met betrekking tot het Dar (investeringen, strategische profiel, samenwerking, et cetera) kunnen alleen met algemene stemmen (unaniem) genomen worden, en andere besluiten met gekwalificeerde meerderheden. Alle – ook de kleine(re) - aandeelhouders hebben zodoende een wezenlijk invloed en zeggenschap. Dit model is niet gewijzigd ten opzichte van de tussenevaluatie.

De rol van de gemeenten als gezamenlijke opdrachtgever aan Dar is verbeterd door de verankering in de DVO. De lange termijn borging van het huidige model is daarmee sterker geworden.

De overweging het besturingsmodel aan te passen om meer balans aan te brengen tussen de rol van opdrachtgever en de rol van eigenaar wordt na definitieve toetreding in behandeling genomen. De praktische noodzaak wordt wel gevoeld: voor bijna alle individuele investeringsbesluiten moet Dar nu een AVA-besluit vragen.

Niet alleen vertraagt hierdoor de besluitvorming, maar ook is de besluitvorming vooral een formaliteit. De betreffende gemeente heeft immers al een voorziening getroffen om de investering te doen. Behandeling van dit type investeringsbesluiten zouden ook goed binnen het opdrachtgeversplatform genomen kunnen worden.

3. Aanwezigheid van voldoende transparantie

De uitkomst van de tussenevaluatie blijft ten aanzien van dit punt ongewijzigd. De huidige inrichting van het besturingsmodel en de wijze waarop Dar verantwoording aflegt als opdrachtnemer richting de gemeente worden door IPR Normag als voldoende transparant beoordeeld.

De gemeente heeft door de rollen als aandeelhouder en als opdrachtgever inzicht in de financiële huishouding van Dar als bedrijf, inzicht in de prijs voor de dienstverlening via de DVO's en inzicht in de kostenopbouw doordat gewerkt wordt met uniforme uurtarieven.

Ook in de praktijk ervaren de bestuurders een grote mate van transparantie. Als aan Dar gevraagd wordt om specifieke informatie, dan worden deze snel en adequaat aangeleverd.

4. Marktconform (instap)tarief

Aan de marktconformiteit van Dar is op twee manieren invulling te geven: de hoogte van de tarieven in relatie tot de tarieven van private inzamelorganisaties en de wijze waarop de tarieven tot stand komen. Op beide wijzen is Dar binnen de huidige afspraken en marktomstandigheden marktconform.

In relatie tot private inzamelorganisaties werkt Dar met een mechanisme van periodieke aanbesteding van percelen van haar verzorgingsgebied. Het voorbeeld van deze manier van marktconforme tarieven vormt de aanbesteding van de inzameling van oud papier en karton in gemeente Beuningen. Bij deze aanbesteding was het tarief van Dar lager dan de marktinschrijving (overigens had zich slechts één partij ingeschreven).

Binnen deze manier van aanbesteden overleggen de gemeenten over het wel of niet aanbesteden aan marktpartijen. Ook als Dar een lager tarief biedt, wordt soms de keuze gemaakt om wel aan te besteden. Anders lopen de gemeenten het risico dat marktpartijen zich niet meer inschrijven op de percelen (omdat Dar deze krijgt).

De wijze waarop tarieven tot stand komen is de tweede toets van marktconformiteit. De

tarieven van Dar zijn tussen 2010 en 2015 niet meer gestegen dan de inflatiecorrectie. Daar waar gemeenten beleidswijzigingen doorgevoerd hebben, is het tarief meegegaan. Bijvoorbeeld bij het uitbreiden van de dienstverlening bij Dar door gemeenten Groesbeek, Millingen aan den Rijn en Ubbergen in de vorm van de milieustraat.

Indien met deze aanwijsbare veranderingen in de dienstverlening rekening wordt gehouden, kan worden gesteld dat de door Dar gehanteerde tarieven in de afgelopen periode niet structureel zijn gestegen of gedaald. Eventuele aanpassingen in de prijs per aansluiting komen voort uit beleidswijzigingen, nieuwe dienstverlening (zoals het bouwen van een nieuwe milieustraat), (afgesproken) indexering en/of aanpassing van de inzamelopdracht aan Dar. In de bijlage zijn deze voor alle gemeenten weergegeven.

5. Voldoende waarborg voor blijvende marktconformiteit

Er zijn binnen Dar voldoende waarborgen voor marktconformiteit:

- Door regelmatige percelen (specifieke inzameldiensten of diensten in een bepaald gebied) aan te besteden, wordt door Dar continu een kritische afweging gemaakt tussen 'zelf doen of uitbesteden'. Gemeenten en Dar hebben door dit mechanisme altijd een waarborg ten aanzien van (inzamel)kosten: het tarief van Dar is het maximumtarief.
- Dar werkt continu aan het verbeteren van de efficiency van de uitvoering. Omdat de tarieven van Dar gerelateerd zijn aan de kosten voor tractie en personeel, werkt efficiencyverbetering direct door in lagere tarieven voor de gemeenten (behoudens eventuele winstuitkeringen en solvabiliteitsratio's die door de gemeente als aandeelhouder belegd zijn).
- Het regelmatig voeren van discussie over marktconformiteit draagt bij aan het waarborgen van de marktconformiteit van Dar. Ook in 2015 is binnen het opdrachtgeversplatform gediscussieerd over het aanbesteden van bepaalde percelen. Het afstemmen over marktconformiteit is een belangrijke waarborg voor die marktconformiteit.

De verankering van het opdrachtgeversplatform in de dienstverleningsovereenkomst is voor het borgen van de marktconformiteit een belangrijke stap. Op die manier houden de gemeentelijke opdrachtgevers elkaar en Dar scherp op de tarieven.

Tegelijkertijd constateert IPR Normag dat het aandachtspunt in de tussenevaluatie over het loslaten van uniforme uurtarieven is opgepakt (er lag tijdens de tussenevaluatie een voorstel op tafel om Dar voor de papierinzameling af te laten wijken van de uniforme uurtarieven). De gemeenten en Dar voeren in 2016 een onderzoek uit naar de mogelijkheden om uniforme uurtarieven te verankeren binnen het financieel beleid van Dar.

6. Transitie van Dar van ‘transportbedrijf’ naar ‘regiebedrijf’

De transitie van Dar naar kennis- en regieorganisatie laat de grote daadkracht en voortvarendheid van Dar zien, aldus een van de bestuurders. De transitie is in volle gang en wordt door alle bestuurders gewaardeerd. Niet alleen is de kennisbasis van Dar verbreed, ook aanpassingen in de inzamelstructuren verlopen geleidelijker en gemeenten vinden het prettig om Dar achter de hand te hebben bij aanbestedingen.

De gemeenten constateren in 2015 dat de dienstverlening duidelijk nog verder verbeterd is. Met name de dienstverlening heeft een impuls gekregen vanuit Dar.

De gemeenten zien tegelijkertijd ook aanknopingspunten voor verdere verbetering: de vertaling van beleid naar uitvoering blijft soms moeizaam verlopen en ook de verankering van projecten moet aandacht blijven krijgen van zowel opdrachtgever als opdrachtnemer. Dit geldt ook voor het verkrijgen van informatie over de uitvoering op ambtelijk niveau.

7. Doeltreffendheid van het (gemeentelijk) afvalbeheer beleid

De doeltreffendheid van het afvalbeheerbeleid was bij toetreding een impliciete voorwaarde. De doeltreffendheid (minder restafval, meer gescheiden grondstoffen) wordt uiteraard grotendeels bepaald door de ambities en beleidsinhoudelijk keuzes van de gemeenten zelf.

De doeltreffendheid is – op basis van een analyse van afvalbeheerprestaties – in de afgelopen periode wederom verbeterd. De hoeveelheid restafval per inwoner is in de periode van 2011 tot 2014 in elke gemeente verder afgenomen. Gemiddeld met circa 22%.

Ontwikkeling scheidingspercentage				
	2011	2013	2014	Vershil
	%	%	%	in %
Beuningen	64%	73%	73%	14%
Druten	82%	83%	82%	0%
Groesbeek	82%	83%	83%	1%
Heumen	82%	82%	82%	0%
Millingen	82%	83%	85%	4%
Ubbergen	56%	55%	55%	-2%
Wijchen	56%	65%	68%	21%
Regionaal	69%	74%	74%	8%

De afvalbeheerprestaties worden grotendeels bepaald door de autonome (beleids) keuzes van gemeenten zelf. Dar heeft in de periode 2011 tot en met 2014 verschillende projecten, pilots en andere activiteiten uitgevoerd. Zowel in opdracht van de gemeenten als op eigen initiatief. Dar vervult daarbij een proactieve rol door het aanreiken van kennis, adviezen, suggesties en onderzoeksresultaten.

In de volgende tabel worden de afvalbeheerprestaties van de gemeenten weergegeven. Daarbij zijn zowel de cijfers 2011 en 2013 uit de tussenevaluatie als de laatst bekende cijfers over 2014 weergegeven. De verschillen zijn weergegeven voor het startjaar 2011 en het laatst bekende jaar 2014.

Het aandachtspunt in de tussenevaluatie lag op het ontwikkelen van een op resultaat gerichte DVO met (output)prestatie-indicatoren. Dit vanuit de gedachte dat hoewel Dar niet verantwoordelijk is voor het behalen van de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van afval- en grondstoffenbeheer, zij zich wel medeverantwoordelijk voelt.

De gemeenten en Dar hebben ondertussen stappen genomen om te komen tot deze herijking van de DVO. De eerste aanpassing is in 2015 doorgevoerd, namelijk het borgen van de positie van het opdrachtgeversplatform in de DVO. Voor 2016 staat het verkennen van outputsturing op het programma.

8. Tevredenheid over service

In de tussenevaluatie werd geconstateerd dat inwoners zich positief uitlaten over de service en dienstverlening op het gebied van afvalinzameling. Dit is gebaseerd op

onderzoeken onder de inwoners over de dienstverlening en de prestaties op het gebied van afval(inzameling) in de gemeente - vooraf en na de toetreding tot Dar.

Deze lijn wordt in 2015 voortgezet. De algemene tevredenheid over de afvalinzameling door Dar is hoog, gemiddeld een 7.8. Ook wordt de dienstverlening door Dar afvalinzameling hoger gewaardeerd dan in 2012. In geen gemeente is de waardering voor de dienstverlening gedaald. Ook de tevredenheid over de informatievoorziening door Dar is hoog, een 7.7 gemiddeld. Ook hier is sprake van een stijging van de waardering, voor bijna alle gemeenten. Alleen in gemeente Wijchen blijft de waardering in 2015 gelijk met het peiljaar 2012.

Tevredenheid ten aanzien van inzameling

Versie 01	Algemene tevredenheid afvalinzameling rapportcijfer voor DAR afvalinzameling			
	2012	2013	2015	verschil '12-'15
Beuningen	7,3	7,5	7,7	0,40
Druten	7,2	7,4	7,9	0,70
Groesbeek	7,0	7,6	7,7	0,70
Heumen	7,5	7,4	7,8	0,30
Millingen	7,3	7,6	7,9	0,60
Ubbergen	7,6	7,6	7,9	0,30
Wijchen	7,5	7,2	7,7	0,20
Gemiddelde cijfer	7,3	7,5	7,8	0,46
Spreiding	0,4	0,1	0,1	-0,30
Mediaan	7,3	7,5	7,8	0,50
Modus	7,3	7,6	7,7	0,40

Tevredenheid over overige service

Versie 01	Tevredenheid informatievoorziening			
	2012	2013	2015	verschil '12-'15
Beuningen	7,3	7,5	7,7	0,40
Druten	7,2	7,4	7,8	0,60
Groesbeek	7,0	7,6	7,8	0,80
Heumen	7,5	7,4	7,8	0,30
Millingen	7,3	7,6	7,9	0,60
Ubbergen	7,6	7,6	7,7	0,10
Wijchen	7,5	7,2	7,5	0,00
Gemiddelde cijfer	7,3	7,5	7,7	0,40
Spreiding	0,4	0,1	0,1	-0,30
Mediaan	7,3	7,5	7,8	0,50
Modus	7,3	7,6	7,8	0,50

9. Overig aandachtspunt: verankeren van de goede samenwerkingsrelaties

De onderlinge verstandhoudingen zijn onverminderd goed tussen Dar en de deelnemende gemeenten, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. In 2015 is de informele samenwerkingsvorm geformaliseerd en vastgelegd in de DVO. Daarmee hebben de gemeenten invulling gegeven aan het aandachtspunt uit de tussenevaluatie.

Bijlage – Exitregeling

Een van de voorwaarden waaronder de toetreding heeft plaatsgevonden is dat er een mogelijkheid voor de toetredende gemeenten moet zijn om uit te treden, oftewel een exitregeling. De exitregeling is als volgt ingevuld: Als Dar aantoonbaar niet functioneert (artikel 4.2 van de Inbestedingsovereenkomst), hebben de gemeenten de mogelijkheid de aandelen te verkopen. Of aan de overige aandeelhouders of aan Dar zelf. Per 31 december 2016 loopt deze exitregeling af, waarna aandelen niet langer door Dar overgenomen (moeten) worden.

De exitregeling is in de volgende artikelen terug te vinden, waarvan de inhoud hier beknopt is samengevat:

- In artikel 6.6 van de aandeelhoudersovereenkomst staat: als gemeenten voor 31-12-2016 de inbestedingsovereenkomst opzeggen op grond van artikel 4.2 van de inbestedingsovereenkomst, dan neemt Dar – als de resterende aandeelhouders de aandelen niet willen overnemen – de aandelen over.
- In artikel 4.2 van de inbestedingsovereenkomst staat dat gemeenten de inbestedingsovereenkomst kunnen ontbinden als Dar de dienstverlening ‘niet, niet tijdig of niet behoorlijk’ nakomt, na een periode van zes maanden na ingebrekestelling.
- In artikel 7 van de aandeelhoudersovereenkomst is vastgelegd dat bij beëindiging van het aandeelhouderschap, de uittredende gemeente alle kosten aan Dar NV vergoed naar aanleiding van uittreding (zoals investeringen en afvloeiingsregelingen voor personeel).
- Oftewel:
 - als Dar aantoonbaar de afspraken uit de inbestedingsovereenkomst of dienstverleningsovereenkomst niet, niet tijdig of niet behoorlijk nakomt kan de gemeente Dar in gebreke stellen. Als na zes maanden de dienstverlening niet verbeterd is, kan de inbestedingsovereenkomst opgezegd worden op basis van artikel 4.2;
 - bij opzegging van de inbestedingsovereenkomst op basis van artikel 4.2 voor 31-12-2016 worden de aandelen van de betreffende gemeente – als de resterende aandeelhouders de aandelen niet willen overnemen – overgenomen door Dar NV;
 - de uittredende gemeente moet de kosten voor uittreding vergoeden aan Dar NV.

Uittreding na 31-12-2016

Als gemeenten na de eerste vijf jaar willen uittreden zijn de afspraken als volgt:

- Gemeente is aandeelhouder voor onbepaalde tijd. De opzegtermijn van de aandeelhoudersovereenkomst is twaalf maanden (artikel 6.1, 6.2). De aandeelhoudersovereenkomst eindigt direct als de inbestedingsovereenkomst

(waarin de dienstverlening is geregeld) eindigt.

- De inbestedingsovereenkomst heeft een looptijd van vijf jaar. De opzegtermijn voor de inbestedingsovereenkomst is zes maanden. Als de overeenkomst niet wordt opgezegd, geldt de inbestedingsovereenkomst als stilzwijgend verlengd met vijf jaar.
- Bij uittreding worden de aandelen van de uittredende gemeente aan de resterende aandeelhouders aangeboden, deze hoeven de aandelen niet over te nemen. Verschil met de exitregeling is dat Dar de aandelen niet overneemt. Als er geen koper is voor de aandelen, blijven de aandelen bij de uittredende gemeente.

Bijlage – Beleidswijzigingen gemeenten 2010-2015

Onderstaande tabel presenteert het effect van de gemeentelijke beleidswijzigingen op het tarief van Dar. De beleidswijzigingen/optimalisaties zijn ook in de tabel opgenomen om de verschillen in perspectief te plaatsen

Versie 02	Beleidswijzigingen '10 - '15
	(wijziging op initiatief van gemeente c.q. overheid)
Beuningen	Toename dienstverlening Dar: GFT gratis aanbieden, nieuwe milieustraat
Druten	Afname dienstverlening Dar: Stoppen met brengcontainer papier
Groesbeek*2	Afname dienstverlening Dar: Stoppen met brengcontainer papier
Heumen	Toename dienstverlening Dar: nieuwe milieustraat fusiegemeente
Millingen*2	Toename dienstverlening Dar: Invoering inzamelen GFT in zomer, nieuwe milieustraat fusiegemeente
Ubbergen*2	Toename dienstverlening Dar: Nieuwe milieustraat fusiegemeente
Wijchen	Aanpassing dienstverlening Dar: Invoering diftar

Op basis van deze beleidswijzigingen zijn de tarieven in enkele gemeenten gestegen. Dit hangt direct samen met de toename in dienstverlening.

Versie 02	Tarief 2010	Tarief 2015	Verschil
	incl. inflatie en obv prijspeil 2015	(excl glas incl KCC A&R)	
Beuningen	€ 53	€ 58	€ 5
Druten	€ 71	€ 62	-€ 10
Groesbeek*2	€ 64	€ 73	€ 9
Heumen	€ 70	€ 67	-€ 2
Millingen*2	€ 47	€ 77	€ 30
Ubbergen*2	€ 70	€ 92	€ 22
Wijchen	€ 70	€ 66	-€ 4

Bron: Aanbieding Dar (2010), Realisatie Dar (2013 en 2015)

*1 Indexering conform Dar-index (2011-2012=2,5%; 2012-2013=2,4%; 2013-2014=2,3%; 2014-2015=0,6%)

*2 Per 1 januari 2015 zijn gemeenten Groesbeek, Ubbergen en Millingen samengevoegd tot gemeente Groesbeek

Bijlage – Toetredingsbesluiten gemeenten

De volgende raadsbesluiten zijn genomen ten aanzien van de toetreding als aandeelhouder in Dar NV:

- **Beuningen** (besluit 6-12-2011): gemeente is toegetreden als aandeelhouder in Dar, waarbij voorwaarden gesteld zijn om toe te treden (daaraan is voldaan). College heeft de opdracht 'zich in te spannen de risico's van uittreding over vijf jaar te minimaliseren'. Er is een 'exitregeling' opgenomen in aandeelhoudersovereenkomst en investeringsovereenkomst, regeling voor terugkoop van aandelen.
- **Druuten** (besluit 29-11-2011): toetreding als aandeelhouder, 'gefaseerde betaling van de aandelen in periode van vijf jaar, in vijfde jaar vindt een gezamenlijke evaluatie plaats op basis van prestatiecontract 2011, investeringsovereenkomst loopt voor 5 jaar.
- **Groesbeek** (6-12-2011): gemeente treedt toe als aandeelhouder, in vijfde jaar vindt een gezamenlijke evaluatie plaats op basis van prestatiecontract 2011, er moet een exitregeling zijn (deze is er in aandeelhoudersovereenkomst (art. 6.6) en investeringsovereenkomst (art 4.2).
- **Heumen** (6-12-2011): gemeente treedt toe als aandeelhouder, aandelen worden in vijf jaar gekocht, exitregeling in de aandeelhouders- en investeringsovereenkomst.
- **Millingen aan de Rijn** (6-12-2011): gemeente treedt toe als aandeelhouder, in vijfde jaar vindt een gezamenlijke evaluatie plaats op basis van prestatiecontract 2011, er moet een exitregeling zijn (deze is er in aandeelhoudersovereenkomst (art. 6.6) en investeringsovereenkomst (art 4.2).
- **Nijmegen** (29-11-2011): wijziging in de statuten dmv een exitregeling indien een gemeente wil uitstappen bij aantoonbare ontevredenheid. De investeringsovereenkomst wordt na een periode van 5 jaar geëvalueerd.
- **Ubbergen** (6-12-2011): toetreden als aandeelhouder, in het vijfde jaar vindt een gezamenlijke evaluatie plaats obv prestatiecontract 2011, investeringsovereenkomst loopt 5 jaar
- **Wijchen** (6-12-2011): toetreden tot Dar NV voor periode van 5 jaar, mogelijkheid voor een exitregeling in aandeelhouders- en investeringsovereenkomst.

-0-0-0-